

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

STENDHAL

Mănăstirea
din Parma

Traducere din limba franceză de
TRAIAN FINȚESCU

Prefață de
CONSTANTIN ZAHARIA

CORINT

CUPRINS

<i>Prefață</i> de Constantin Zaharia	5
<i>Tabel cronologic</i>	12

Cuvânt-înainte la ediția originală	17
--	----

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul întâi	19
Capitolul al doilea	33
Capitolul al treilea	53
Capitolul al patrulea	69
Capitolul al cincilea	89
Capitolul al șaselea	111
Capitolul al șaptelea	150
Capitolul al optulea	169
Capitolul al nouălea	184
Capitolul al zecelea	193
Capitolul al unsprezecelea	200
Capitolul al doisprezecelea	224
Capitolul al treisprezecelea	238

PARTEA A DOUA

Capitolul al paisprezecelea	263
Capitolul al cincisprezecelea	283
Capitolul al șaisprezecelea	300
Capitolul al șaptesprezecelea	316
Capitolul al optsprezecelea	331
Capitolul al nouăsprezecelea	350
Capitolul al douăzecilea	367

Capitolul al douăzeci și unulea	391
Capitolul al douăzeci și doilea	411
Capitolul al douăzeci și treilea	430
Capitolul al douăzeci și patrulea	451
Capitolul al douăzeci și cincilea	472
Capitolul al douăzeci și șaselea	491
Capitolul al douăzeci și șaptelea	508
Capitolul al douăzeci și optulea	522

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL ÎNTÂI

Milano, 1796

PE 15 MAI 1796, GENERALUL BONAPARTE își făcu intrarea în Milano în fruntea acelei tinere armate care tocmai trecuse peste podul din Lodi, dând lumii de veste că, după atâtea veacuri la rând, Cezar și Alexandru aveau un succesor. În câteva luni, minunile de vitejie și de geniu la care Italia fu martoră treziră la viață un popor adormit; doar cu opt zile înainte de sosirea francezilor, milanezii vedeau în ei doar o adunătură de tâlhari, obișnuiți să-și ia mereu tălpășița din fața trupelor Maiestății Sale Imperiale și Regale; asta, cel puțin, le repeta de trei ori pe săptămână un mic ziar de-o palmă, tipărit pe hârtie murdară.

În Evul Mediu, lombarzii republicani dăduseră dovadă de o vitejie cel puțin egală cu cea a francezilor și meritaseră să-și vadă orașul șters de pe fața pământului de împărații Germaniei. De când deveniseră *supuși credincioși*, marea lor ocupație era să imprime sonete pe mici batiste de tafta roz, cu ocazia căsătoriei unei fete aparținând cine știe cărei familii nobile sau bogate. La doi sau trei ani după acest moment de seamă al vieții ei, tânăra își lua pe lângă ea un curtezan: uneori, numele sigisbeului ales de familia soțului figura la loc de cinste în contractul de căsătorie. Moravurile acestea efeminate erau departe de emoțiile profunde răsărite peste noapte, în urma sosirii neașteptate a armatei franceze. Apărură curând moravuri noi, pătimașe. Un popor întreg își dădu seama, pe 15 mai 1796, că tot ceea ce respectase până

atunci era definitiv ridicol și, uneori, odios. Plecarea ultimului regiment austriac marcă prăbușirea vechilor idei: a-ți pune viața în primejdie deveni o modă; trăiai doar pentru a fi fericit, după atâtea secole de senzații anoste, trebuia să-ți iubești patria cu o dragoste adevărată și să fii în căutarea unor acțiuni eroice. Lumea era cufundată într-o noapte adâncă, prin continuarea despotismului pizmaș al lui Carol Quintul¹ și al lui Filip al II-lea²; statuile au fost dărâmate și, dintr-odată, lumea fu inundată de lumină. De vreo cincizeci de ani, pe măsură ce *Enciclopedia*³ și Voltaire străluceau tot mai mult în Franța, călugării strigau către norodul din Milano că să înveți și să ai carte sau orice altceva pe lumea asta era osteneală zadarnică și că, plătindu-ți întocmai dijma preotului tău și mărturisindu-i cu scrupulozitate micile tale păcate, puteai fi aproape sigur că te puteai căpătui cu un loc pe cinste în rai. Și, pentru a vlăgui cu totul populația aceasta atât de plină de energie și de nesupusă odinioară, Austria îi vându ieftin privilegiul de a nu mai furniza recruți armatei sale.

În 1796, armata milaneză era alcătuită din douăzeci și patru de pușlamale îmbrăcate în roșu, care păzeau orașul în deplină armonie cu patru falnice regimente de grenadieri maghiari. Libertatea moravurilor era totală, dar pasiunea extrem de rară; de altfel, în afara neplăcerii că trebuia să-i mărturisești totul preotului, fiind amenințat cu pierderea sufletului încă de pe lumea asta, populația din Milano era încă supusă unor mici îngrădiri monarhice, ce nu încetau să o vexeze. De exemplu, arhiducele, care ședea la Milano și guverna în numele Împăratului, vărul său, avu ideea rentabilă de a face comerț cu grâne. În consecință, țăranilor li se interzicea să-și vândă cerealele până când Alteța Sa nu-și va fi umplut hambarele.

¹ Rege al Spaniei (1516–1556) din dinastia Habsburgilor și Împărat al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană (1519–1556). (N.tr.)

² Fiul lui Carol Quintul, rege al Spaniei (1556–1598). (N.tr.)

³ Faimoasa lucrare din Secolul Luminilor, editată între 1751–1772 de către un grup de savanți și literați în frunte cu Denis Diderot. (N.tr.)

În mai 1796, la trei zile după intrarea francezilor, un tânăr pictor miniaturist un pic cam nebun, pe nume Gros, celebru încă de atunci, și care venise cu armata, auzind povestindu-se la cafeneaua *Servi* (la modă, pe vremea aceea) despre isprăvile arhiducelui care, pe deasupra, mai era și grozav de trupeș, luă de pe perete lista de înghețate, tipărită pe o foaie de hârtie oribilă, galbenă. Pe dosul foii îl desenă pe burtosul arhiduce; un soldat francez îi înfipsese baioneta în pânțele și, în loc de sânge, se revărsa o cantitate de grâu de neimaginat. Pe meleagurile acelea de despotism suspicios, nimeni nu aflase încă de ironie sau caricatură. Desenul lăsat de Gros pe masa cafenelei *Servi* păru o minune coborâtă din cer; fu gravat în aceeași noapte, iar a doua zi se vându în douăzeci de mii de exemplare.

În aceeași zi se afișă anunțul unei contribuții de război de șase milioane, hărăzită trebuințelor armatei franceze, căreia, după ce tocmai câștigase șase bătălii și cucerise douăzeci de provincii, îi lipseau doar încălțările, nădragii, vestoanele și chivererele.

Șuvoiul de bucurie și de plăcere care se revărsă în Lombardia odată cu venirea francezilor acestora atât de săraci fu atât de amețitor, încât doar preoții și câțiva nobili băgară de seamă cât de împovăraătoare era contribuția aceea de șase milioane, urmată curând de multe altele. Soldații francezi râdeau și cântau cât era ziua de lungă; aveau mai puțin de douăzeci și cinci de ani, iar generalul lor cel mare, care avea douăzeci și șapte, era socotit cel mai în vârstă din armata lui. Veselia, tinerețea, nepăsarea aceas-ta răspundeau într-un mod glumeț predicilor furibunde ale clericilor care, de șase luni, anunțau, de la înălțimea amvonului, că francezii erau niște monștri, siliți, sub amenințarea cu moartea, să ardă totul și să taie capul tuturor. În acest scop, fiecare regiment mergea cu ghilotina în frunte.

La țară, îl vedeai pe soldatul francez în prag, ocupat să-l lege-ne pe țăncul stăpânei gospodăriei și, aproape în fiecare seară, câte un toboșar cântând la vioară improviza un bal. Cadrilurile fiind mult prea savante și complicate pentru ca soldații — care, de altfel, nu le știau deloc — să le poată arăta femeilor din partea

locului, ele erau cele care le arătau tinerilor francezi *Monferina*, *Săltăreața* și alte dansuri italienești.

Ofițerii fuseseră încartiruiți, pe cât posibil, la oamenii cu stare; aveau mare nevoie să se refacă. De exemplu, un locotenent pe nume Robert fu trimis să locuiască în palatul marchizei del Dongo. Singura avere a acestui ofițer, un tânăr chemat la rechiziție destul de ager la minte, o reprezenta o monedă de șase franci, pe care tocmai o primise la Piacenza. După trecerea peste podul din Lodi, luă de la un chipeș ofițer austriac, ucis de o ghiulea, o minunată pereche de pantaloni de nanchin nou-nouți, și niciodată un veșmânt nu a picat mai la țanc. Epoletii lui de ofițer erau din lână, iar postavul tunicii era cusut de căptușeala mânecilor, pentru ca bucățile să nu se desprindă. Dar un alt lucru era și mai trist: tălpile pantofilor lui fuseseră înjghebate din bucăți de chivără, adunate și ele de pe câmpul de luptă, dincolo de podul Lodi. Tălpile acestea erau legate pe sub pantofi cu sfori mult prea vizibile, în așa fel încât, atunci când majordomul casei se înfățișă în odaia locotenentului Robert, ca să-l invite să cineze cu doamna marchiză, acesta se simți în mare încurcătură. Împreună cu ordonanța lui, petrecură cele două ceasuri care îi despărțeau de fatalul dineu cârpind un pic vestonul și vopsind în negru, cu cerneală, blestematele sfori ce-i încingeau botforii. În sfârșit, teribilul moment sosi. „În viața mea nu m-am simțit mai stânjenit, avea să-mi spună locotenentul Robert; doamnele acelea credeau că o să le sperii, iar eu tremuram mai tare decât ele. Mă uitam la pantofii mei și nu știam cum să pășesc mai grațios. Marchiza del Dongo, adăugă el, era pe atunci în toată strălucirea frumuseții ei; ai cunoscut-o, cu ochii ei atât de frumoși și de o blândețe îngerească și părul ei superb, blond-închis, care încadra atât de bine ovalul aceluși chip încântător. Aveam în camera mea o Irodiadă a lui Leonardo da Vinci, care părea portretul ei. Dumnezeu a vrut să fiu atât de tulburat de frumusețea aceasta miraculoasă, încât să uit cum eram îmbrăcat și, mai ales, încălțat. De doi ani eram înconjurat doar de urâțenie și de mizerie, în munții din ținutul Genovei. Am cutezat să-i adresez câteva cuvinte, în care-mi exprimam încântarea.

Dar nu-mi pierdusem într-atât cumpătul, încât să zăbovesc prea mult timp făcând risipă de complimente. Tot ticluindu-mi discursul, vedeam, într-o sufragerie în întregime din marmură, doisprezece lachei și valeți, într-o ținută ce mi se părea a fi, atunci, culmea magnificenței. Închipuiți-vă că pantofii acelor coțcari nu numai că erau fără nici un cusur, dar aveau și paftale de argint. Vedeam, cu coada ochiului, toate privirile acelea stupide ațintite asupra uniformei mele și, poate, și asupra încălțărilor mele, ceea ce îmi sfășia inima. Aș fi putut, cu un singur cuvânt, să-i bag în sperieți pe toți; dar cum să-i pun la locul lor, fără să risc să le înspăimânt pe doamne? Căci marchiza, pentru a căpăta puțin curaj, cum mi-a spus de o sută de ori după aceea, trimisese să fie adusă de la mănăstirea unde se afla în pension pe vremea aceea Gina del Dongo, sora soțului ei, cea care urma să devină încântătoarea contesă Pietranera: în epoca ei de glorie, nimeni nu avea să o întrecă în ceea ce privește veselia și amabilitatea, după cum nimeni nu avea să o întrecă în ceea ce privește curajul și seninătatea sufletească, atunci când soarta avea să-i fie potrivnică.

Gina putea avea atunci treisprezece ani, dar părea de optsprezece; vioaie și francă, așa cum o știți, îi era atât de teamă să nu izbucnească în râs în prezența costumului meu, încât nu îndrăzne să mănânce. Marchiza, dimpotrivă, mă copleșea cu o politețe de circumstanță; citea foarte bine în ochii mei că începusem să-mi pierd răbdarea. Într-un cuvânt, arătam ca un nătărău, demn de tot disprețul, lucru ce pare imposibil pentru un francez. În cele din urmă, o idee pogorâtă din ceruri mă luminează: am început să povestesc acestor doamne viața de mizerie pe care o duceam și tot ceea ce suferiserăm noi vreme de doi ani în munții din ținutul Genovei, unde ne reținuseră doi generali hodorogi și imbecili. Acolo, le-am spus eu, ni se dăduseră asignații fără nici o valoare în regiunea aceea și trei uncii¹ de pâine pe zi. Nu am vorbit mai mult de două minute și buna marchiză avea deja lacrimi în ochi, iar Gina devenise serioasă.

¹ Veche unitate de măsură, echivalentă cu circa 28 de grame. (N.tr.)